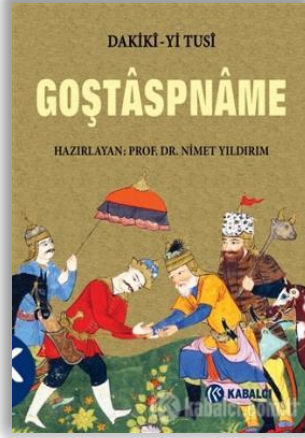

GOŞTÂSPNÂME (PROF. DR. NİMET YILDIRIM)

ARŞ. GÖR. ŞEYDA ARISOY*

Samaniler döneminin ve Fars edebiyatının önde gelen şairlerinden biri, Firdevsi'den önce *Şahname* yazan ikinci şair olan Dakikî-yi **Tusî**'nin İran edebiyatına en büyük hizmeti ve onu asıl üne kavuşturan İran ulusal değerleri ve kültürel mirasını sözlü anlatılardan derleyip toparlayarak gelecek kuşaklara aktarmayı amaçlayan *Şahname* yazımında ilk adımı atmış olmasıdır.

Onun *Goştâspname* adıyla bilinen eseri ilk bölümlerini kaleme aldıktan sonra öldürülmesiyle yarım kaldı. Daha sonra Firdevsi, Dakikî'nin sözü edilen eseri *Goştâspname*'yi *Şahname*'sine aldı. *Goştâspname*'de; Goştâsp ve Lohrasp ile diğer İran ulularının Zerdüşť dinine inanmaları ve bu hükümdarlarla ilgili gelişmeler aktarılır.

Turan hükümdarı Ercasp onların bu dine inandıklarını öğrenince Goştâsp'a bir mektup yazarak onun bu inanıştan vazgeçmesini; dediğini yapmazsa bir iki ay içinde gelip ülkesini yerle bir edeceğini, Türklerden ve

* ARŞ. GÖR. ŞEYDA ARISOY, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. Email: seyda.arisoy@atauni.edu.tr.

Çinlilerden oluşan ordularıyla dünyanın altını üstüne getireceğini söyler. Goştâsp da onun isteklerini sert bir dille reddeder. Böylece aralarında uzun ve çetin savaşlar başlar. Sonunda Goştâsp zafere erişir.

Samanî emiri Nûh b. Mansûr'un 365/976 yılında tahta çıktığı günlerde Buhara'da çok ünlü şairler yaşamaktaydı. Bunlar arasında Tuslu Dakikî de bulunuyordu. Ünlü şaire *Şâhnâme*'nin nazmedilmesi görevi de o günlerde verildi. Bazı kaynaklara göre Dakikî bu eserin 20.000 beytini bazılarına göre de bugün Firdevsî'nin *Şâhnâme*'sinde yer alan 1.109 beytini tamamlayabildi.

İran edebiyatında kendisine ilk manzum *Şâhnâme* yazma görevi verilen Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed-i Dakikî şüphesiz IV./X. yüzyılın en büyük şairlerinden biridir. Değişik şiir türlerindeki eserleri, şiirin bütün dallarında göstermiş olduğu yetenek ve etkileyici güç, söz sanatlarını kullanımındaki yetkinliği, sözünün fasihliği ve tarzının akıcılığı, ifade ve beyan gücü, zihinsel dikkat ve kavrayışını açıkça göstermektedir.

Dakikî'nin İran edebiyatına en büyük hizmeti, İran ulusal destanı olan manzum bir *Şâhnâme* yazmaya başlamış olmasıdır. Kendisinden önce yazılmış olan mensur *Şahnâmeler*'den üçüncüsü ve en derli toplusu Ebû Mansûr'un *Şâhnâme*'sinin, döneminde gördüğü rağbet üzerine bu eseri manzum hale getirme görevi Nuh b. Mansûr tarafından ona verildi. Ancak Goştâsp destanı ile Zerdüş'tün ortaya çıkışını içine alan ve kaynaklarda 1.000 beyit olarak belirtilmesine karşın eldeki *Şahnâme* ve *Goştâspnâme* baskılarında 1.000'den fazla beyitlik bir bölümünü tamamladığı sırada kölesi tarafından öldürüldü. Bu çalışmada kullanılan değişik *Goştâspnâme* baskılarında karşılaştırmalı olarak düzenlediğinden Dakikî'nin kaleminden çıkmış ve günümüze gelebilmiş *Goştâspnâme*'nin toplam beyit sayısı 1.109 olarak tespit edilmiştir.

Firdevsî'ye göre; Samanî hükümdarı Nûh b. Mansûr, *Şâhnâme*'yi yazma görevini Dakikî'ye vermişti. Dakikî'nin yaygın görüşe kölesi tarafından öldürüldüğü de herkesçe bilinmektedir. Dakikî'nin ünlü yapıtı *Goştâspnâme*'nin tamamıyla günümüze kadar gelebilmiş olmasını da Firdevsî'nin *Şâhnâme*'sinin içerisine tam metin olarak alınması sağlamıştır. Eğer Firdevsî gibi büyük bir şair onun bu eserini *Şâhnâme*'sine almış olmasaydı, Dakikî'nin bu eserinin durumu farklı olurdu.

Dakikî'nin, *Goştâspnâme*'si Türkiye'de ilk kez Prof. Dr. Nimet Yıldırım'ın çevirisiyle okuyucusuyla buluşmuştur.

KAYNAKÇA

Dakiki-yi Tusî. *Goştâspnâme* (Çev. Prof. Dr. Nimet Yıldırım), Kabalcı Yayınevi İstanbul 2018.